

12.9.2022

Hannele Taavila, poliisiosasto
Matti Pitkäniitty, rajaosasto

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta (HE 134/2021 vp.)

Täydentävä vastine

Hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä täydentävää vastinetta perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 33/2022 vp) johdosta. Sisäministeriö toteaa lausunnon johdosta seuraavaa:

1. Yleistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/818 kehyksen vahvistamisesta poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä sekä turvapaikka- ja muuttoliikeasioita koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/817, kehyksen vahvistamisesta rajoja ja viisumipolitiikkaa koskevien EU:n tietojärjestelmien yhteentoimivuudelle (jäljempänä yhteentoimivuusasetukset) tulivat voimaan 9.6.2019. EU-asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta.

Yhteentoimivuusasetusten 20 artikla edellyttää, että jos jäsenvaltio haluaa soveltaa artiklaa, sen tulee antaa tästä kansallista lainsäädäntöä. Artiklassa poliisiviranomaiselle annetaan mahdollisuus päästä perustettavaan henkilöllisyysvarantoon (CIR) henkilön tunnistamista varten, kun on kyse laittoman maahanmuuton estämisen ja torjumisen edistämisestä tai korkean turvallisuustason edistämisestä unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, mukaan lukien yleisen järjestyksen ylläpitäminen ja turvallisuuden takaaminen jäsenvaltioiden alueella. Jäsenvaltioiden on nimettävä toimivaltaiset poliisiviranomaiset ja vahvistettava henkilöllisyyden selvittämisen menettelyt, edellytykset ja kriteerit.

Ehdotuksessa esitetään, että Suomi ottaisi käyttöön mahdollisuuden soveltaa asetusten 20 artiklaa.

2. Pääsy yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon

Hallituksen esityksen lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdotetaan yhteentoimivuusasetusten kansallisen liikkumavaran käyttämistä siten, että sääntelyllä mahdollistetaan toimivaltaisten viranomaisten pääsy yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon. Perustuslakivaliokunnan mielestä edellä sanotun johdosta merkityksellistä on, että ehdotetut säännökset koskevat arkaluonteisina pidettäviä biometrisia tietoja.

Toimivaltaisten viranomaisten joukko esitetään rajattavaksi poliisiin, Rajavartiolaitokseen ja Tulliin. Perustuslakivaliokunnalla ei ole huomauttamista sääntelyn perusteista tältä osin.

2.1. Lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentti

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausuntonsa kohdissa 16 – 18 huomiota lakiehdotuksen 3 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan Tullilla ja Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa henkilön tunnistamiseksi, jos yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 1 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät ja jos se on välttämätöntä sellaisten tavaroiden tai aineiden lainvastaisen maahantuonnin, maasta viennin tai kauttakuljetuksen paljastamiseksi ja torjumiseksi, jotka aiheuttavat vaaraa ihmisille tai ympäristölle.

Perustuslakivaliokunta tuo esille, että esityksen perustelujen mukaan kysymys voi olla esimerkiksi aseiden, vaaraa aiheuttavien kemikaalien tai radioaktiivisen jätteen maahantuonnista, mutta myös tilanteesta, jossa henkilön epäillään tuovan kehonsisäisesti laittomia aineita rajan yli ja henkilö kieltäytyy selvittämistä henkilöllisyyttään. Lisäksi perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan kysymys voi olla esimerkiksi huumausaineiden, lääkeaineiden tai esimerkiksi nuuskan laittomasta maahantuonnista.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että sääntely vaikuttaa näin mahdollistavan henkilöllisyystietovarannon käyttämisen ja myös biometrinen sormenjälkien ja kasvokuvien käyttämisen tässä tarkoituksessa varsin vähäisissäkin lainvastaisen maahantuonnin, maasta viennin tai kauttakuljetuksen tilanteissa siitakin huolimatta, että oikeus käyttää henkilöllisyystietovarantoa on sanamuodossa rajattu tilanteisiin, jotka aiheuttavat vaaraa ihmisille tai ympäristölle. Perustuslakivaliokunta katsoo, että sääntelyä tulee muuttaa siten, että arkaluonteisten biometrinen tunnistamisen käytön edellytysten kynnyksestä nostetaan.

Sisäministeriö katsoo, että jos käytön edellytysten kynnyksestä halutaan nostaa, se voitaisiin tehdä lisäämällä sana "vakava" vaaran edelle. Tällöin käytön edellytyksenä olisi välttämättömyyden lisäksi, että tavarain tai aineen tulisi aiheuttaa vakavaa vaaraa ihmisille tai ympäristölle. Näin rajaamalla esimerkiksi nuuskan laitton maahantuonti jäisi soveltamisalan ulkopuolelle.

Teksti kuuluisi seuraavasti: *Tullilla ja Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa henkilön tunnistamiseksi, jos rajayhteentoimivuusasetuksen 20 artiklan 1 kohdassa ja poliisiyhteentoimivuusasetuksen 20 artiklan 1 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät ja jos se on välttämätöntä sellaisten tavaroiden tai aineiden*

lainvastaisen maahantuonnin, maasta viennin tai kauttakuljetuksen paljastamiseksi ja torjumiseksi, jotka aiheuttavat vakavaa vaaraa ihmisille tai ympäristölle.

2.2. Lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentti ja 3 §:n 5 momentti

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausuntonsa kohdissa 19 ja 21 huomiota siihen, että lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentin mukaan toimivaltaisen viranomaisen on suoritettava kysely yhteisestä henkilötietovarannosta yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 2 ja 3 kohtien mukaisesti. Perustuslakivaliokunnan mukaan edellä mainituissa artikloissa on suhteellisen vähäistä sääntelyä menettelyistä, joita kyselyjä toteutettaessa on noudatettava. Perustuslakivaliokunta katsoo, että on syytä arvioida, tulisiko kansallisesti säätää täsmällisemmin arkaluonteisiin biometrisiin tunnistuksiin kohdistuvia kyselyitä toteutettaessa noudatettavasta menettelystä.

Sisäministeriö toteaa, että lakiehdotuksen 3 §:n 1 ja 2 momenteissa on säädetty, millä edellytyksillä poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla on oikeus käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa henkilön henkilöllisyyden selvittämiseksi. Pykälässä on viittauksia yhteentoimivuusasetuksen artikloihin, mitkä vaikeuttavat pykälän luettavuuteen. EU-asetuksen ovat kuitenkin suoraan sovellettavaa oikeutta eikä niitä tulisi uudelleen kirjoittaa kansalliseen lainsäädäntöön. Tämän vuoksi päädyttiin viittaamaan artikloihin.

Jos sääntelyä tulee edelleen täsmentää perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella, sisäministeriö katsoo, että 3 §:n 3 momentin loppuun voisi lisätä maininnan siitä, että *"Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä."*

Vastaava lisäys olisi tällöin hyvä tehdä myös lakiehdotuksen 3 §:n 5 momenttiin.

Alaikäiset

Perustuslakivaliokunta tuo esille, että yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 1 kohdan mukaan kohdassa tarkoitettuja kyselyitä ei saa tehdä alle 12-vuotiaista alaikäisistä, paitsi jos se on lapsen edun mukaista. Perustuslakivaliokunnan mukaan erityisesti lasten biometristen tietojen käsittelyn on oltava välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen kannalta. Asetuksen sääntely on sinänsä jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta.

Sisäministeriö esittää perustuslakivaliokunnan lausunnon kohdan 20 johdosta, että lakiehdotuksen 3 §:ää täydennetään informatiivisella viittauksella yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 1 kohdan sääntelyyn. Lakiehdotuksen 3 §:n 3 momenttia voisi täydentää seuraavasti:

Toimivaltaisen viranomaisen on suoritettava kysely yhteisestä henkilötietovarannosta rajayhteentoimivuusasetuksen 20 artiklan 2 ja 3 kohdan sekä poliisiyhteentoimivuusasetuksen 20 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti. Alle 12-vuotiaista

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

alikäisistä kyselyjä voidaan tehdä vain rajayhteentoimivuusasetuksen 20 artiklan 1 kohdan ja poliisiyhteentoimivuusasetuksen 20 artiklan 1 kohdan mukaisesti.